

188 FÖRELÄSNINGAR ÖFVER PHILOSOPHINS SYSTEM

HUB, JVS handskrifssamling

M(ina) H(er)r(ar). Hvarje vetenskap förutsätter för sin definition, kunskap om ett till sjelfva vetenskapen hörande innehåll. Så definieras Matematiken såsom storhets-lära, Kemin såsom lära om kroppars frändskaper, Theologien såsom vetenskap om Menniskans förhållande till Gudomen o. s. v. Vi inse lätt att i dessa definitioner redan förutsättes, hvad
 10 storhet, frändskap, människa, Gud är. Men å andra sidan måste vi finna att dessa notioners betydelse för oss åtminstone betydligt måste bestämmas och modifieras, genom sjelfva utvecklingen af den vetenskap, för hvars definition de utgöra en förutsättning. Så t. ex. måste väl vårt begrepp om hvad människan är vara beroende af hennes förhållande till Gudomen. Hvad hvarje vetenskap är kan därför endast igenom sjelfva vetenskapen blifva klart och bestämdt.

Hvad som sålunda gäller all vetenskap måste äfven i afseende på Philosophin äga rum, och vi skola snart inse att detta här gäller i ännu högre grad. Redan erfarenheten, och kanske det faktiska förhållandet med
 20 mången af eder M(ina) H(errar) i afseende å Philosophin torde antyda något sådant. Det har nämligen på olika tider utgjort en af Philosophins hufvudfrågor, att utreda, hvad Philosophi är. Likaså äga alla, som njutit någon vetenskaplig bildning åtminstone något begrepp om hvad Matematik, kemi, Theologi o. s. v. är, men i afseende å Philosophin består denna kunskap i högst olika menanden.

Om vi nu, utom ordet Philosophi's öfversättning med Kärlek till Vishet, antage Philosophins definition vara innehållen uti ämnet för vår undersökning nemligen Philosophins System, sägande *Philosophin är System*, så innebär detta antagande, i och för sig, samma förutsättning, som
 30 hvarje vetenskaps definition, men denna förutsättning är hela vetenskapen. Ty för att veta hvad System är erfordras nu en sammanfattning af hela Philosophins innehåll. Ordet System fattas vanligen sålunda: att det vore den ordnade »Sammanställningen» af ett gifvet innehåll, således den form, uti hvilken detta uppfattas. Men i vår supposition försvinner denna dess betydelse, emedan vi intet annat *Innehåll* för Philosophin förutsatt än sjelfva *Formen*: att den neml(ige)n är System. Denna förutsättning är således ehuru å ena sidan stor och, mycket sägande, emedan den utsäger allt hvad Philosophin innehåller, å den andra en ringa fordran, emedan den *endast förutsätter en Form* i allmänhet, men intet gifvet innehåll.

Bland de föreställningar, man om Philosophin hyser, finnes ganska vanligen den, att dess föremål äro: Tingens väsende, Kroppens och Själens samband, det Rätta, det Sköna, Odödligheten, Guds Existens och förhållande till det skapade o. s. v. Alla dessa suppositioner, om de antagas vara riktiga, utvisa, att man för den filosofiska utredningen icke
 40 fordrar omedelbar sinnlig varseblifning, emedan en sådan i afseende å dessa föremål icke är tänkbar. Man benämner dessa föremål också derföre, med ett ord, *det Öfversinnliga*. Närmare fattadt, vore sålunda den filosofiska kunskapen en kunskap i bestämda notioner, föreställningar, tankar, och således i bestämda *Ord*. Ty vi inse väl lätt att vi med undantag af det sinnliga vidrörandet, seendet, o. s. v. ingen annan kunskap äge, än den vi i Ord kunna uttrycka. Hvarje Ord åter har sin betydelse genom en dylik exposition i ord, genom att definieras, förutsätter således andra ord, hvilka åter fordra nya definitioner. Sålunda är hvarje
 50 ords betydelse beroende af hela det ord och kunskapsförråd, vi äge. //N. B. Betydelsen genom Varseblifningen.// Man kunde väl anse att det

ena ordet icke alltid bestämmas af det andra, utan i många afseenden af den sinnliga varseblifningen. Men en nogare uppmärksamhet lärer, att ingen tankens bestämning, hvarigenom det sinnliga uttryckes, motsvarar, förmår uttrycka detta sinnliga. I afseende å detta likasom för det Öfversinnliga fordras en oändlig fortgång i bestämningar. Skilnaden är likväl den att det sinnligas bestämningar utesluta hvarandra, då åter bestämningarne för det öfversinnliga innehållas den ena i den andra.

Stödjande oss vid det anförda, kunne vi närmare utveckla den enhet af Innehåll och Form, som utgör Philosophins System. Då nemligen den philosophiska utvecklingen är en fortgång i Ord, i Definitioner så finnes lätt att hvarje ords betydelse måste bestämmas icke blott af dess definition, utan äfven af den plats, detta ord sjelf såsom definition intager. Hvarje Ord får sålunda sin betydelse genom den plats, detsamma i Systemet innehar, det moment, ordet i detsamma utgör; äfven som Systemet af denna Ordets betydelse bestämmas, d. ä. Systemet är intet annat, än denna utveckling af Ordens betydelse, är således tillika philosophins både Innehåll och Form.

Det kan väl icke betviflas att Ordet är Tankens verk; att allt hvad vi sätta utom den bestämda Tanken och det bestämda Ordet, endast är den dunkla, utsägliga känslan, hvilken såsom sådan hvarken är Sann eller Osann, Rätt eller Orätt. Ja dennas nödvändiga öfvergång i bestämd tanke, i ord, innehålles redan deri att densamma endast såsom det Outsägliga, i motsats mot det Sagda kan fattas och derigenom blir en bestämning i Serien af bestämningar. Den kan nemligen icke annorlunda meddelas, uppenbara sig, och är derföre, ehuru Subjectivt, för hvarje Jag, betydelsefull och innehållsrik, i Jagets förhållande till andra förnuftiga väsenden fattig och utgör blott den yttersta Abstraction.

För att först skilja den philosophiska undersökningen ifrån den philologiska, kunne vi föreställa oss den förra bestå, uti betraktelsen af förhållandet mellan sjelfva Ordens *radices*, eller mellan till deras betydelse skilda ordklasser (t. ex. mellan Quantitativa och Qualitativa, Väsendtliga och Oväsendtliga, Naturens (Materiens) och Andens bestämningar), då åter den sednare betraktar ordens Etymologiska förhållanden, deras härledning från gifna *radices*.

Men då sålunda Philosophins System är en fortgång i bestämda tankar och ord, genom hvilken dessa sjelfva erhålla sin bestämning, så uppstår lätt den frågan, hvar afgörandet öfver denna fortgång bör sökas. Härvid är först gifvet att vårt afgörande är vårt såsom tänkande, förnuftiga väsenden, och att all bestämning är vårt afgörande, är ett verk af ett tänkande Individuum, ett Jag. Men för det andra inses lika lätt att detta afgörande icke kan vara helt och hållet subjectivt och godtyckligt, emedan det sålunda skulle upphöra att vara bestämd tanke och ordet icke mera vara Ord. D. ä. Ett ord, hvars betydelse vore helt och hållet subjectiv, skulle derigenom blifva för andra tänkande Individer obegripligt, icke uttala, uttrycka denna sin betydelse, och således sammanfalla med den utsäglighet, som utgör känslan. Det är således för detta afgörande nödvändigt, att det äfven af andra tänkande Individer för riktigt erkännes. Endast sålunda har detsamma *Sanning*.

Utrönandet af forskningens Sanning leder sålunda till fordran på en *consensus gentium*. Att denna såsom en sammanfattning af alla tänkande Individers, vota är omöjlig, finnes lätt, emedan härtill skulle fordras icke blott en fulltalighet i det närvarande, utan äfven den förgångna och kommande tidens *consensus*. En sådan rent quantitativ fulltalighet upphäver derföre all Sanning. I sjelfva begreppet om en *consensus gentium* innehålles vidare att densamma är för en Individs medvetande, d. ä., att denna

10

20

30

40

50

Ena Individ vet densamma, eller hvilket är detsamma, *en* Individ afgör öfver hvad som är en sådan consensus, och för densamma icke blott fordras äfven hans dermed öfverensstämmande votum, utan en *öfverensstämmelse emellan hvad han vet vara consensus gentium och hans egen öfvertyelse.*

10 Denna öfverensstämmelse mellan Individens veta, det subjectiva Vetandet, och det för Individen gifna Vetandet vilje vi kalla *Förnuft*. Vi finne också vid närmare besinnande att dessa momenter med hvarandra sammanfalla. Ty Individens abstracta Förmåga att veta är den samma Negation af allt bestämdt Veta, som den blotta Känslan, ehuru densamma är en abstraction från det gifna, bestämda Vetandets Innehåll, då åter känslan är detta Innehåll såsom omedelbart. Det moment af Subjectivitet, hvilket, i Individens medvetande, är från vetandet om en consensus gentium skildt, kan derföre icke fattas såsom en blott förmåga, utan är äfvenså ett bestämdt Veta. Detta är såsom sådant ett Vetande i Ord. Men Ordet är enligt hvad ofvan blifvit utredt icke subjectivt, utan för alla Individer gällande. Det är af hvarje Individ ärfdt och förvärfdt genom bildning och uppfostran, och först genom en sådan bildning är Individen tänkande Individuum. Den erfordrade öfverensstämmelsen emellan 20 Individens öfvertygelse och hvad han vet vara en consensus gentium, den allmänna öfvertygelsen, är sålunda redan derigenom gifven att Individens egen öfvertygelse, såvida den icke är utsäglich känsla, utan i ord uttalad, bestämd tanke, nödvändigtvis är en den allmänna öfvertygelsens produkt och manifestation.

Det omtalade afgörandet öfver Ordens betydelse och sammanhang beror således ytterst uppå det subjectiva, individuella, afgörandets öfverensstämmelse med det för Individen gifna, mottagna allmänna vetandet. Vilko- 30 ret för dess sanning är, att individen såsom sådant, såsom förnuftigt, förmår göra detsamma inför, andra Individer gällande, kan förverkliga detsamma. Ty med medvetandet deraf att Individen är tänkande, förnuftigt Subject endast genom att hafva mot- och upptagit det gifna ordet, är äfven den insigt förenad, att Subjectets bestämningar, såvida de äro förnuftiga, böra öfverensstämma med sin grund och botten, de bestående förnuftiga inrättningar ifrån hvilka de utgått. Dessa äro Samhällets religiösa och politiska Institutioner, sådana de i hvarje *nu* hos dess medborgare lefva och verka. Detta existerande Förnuft vilje vi, i sitt förhållande till det ofvan benämnda Subjectiva Förnuftet, kalla det Objectiva.

40 **189 ANSÖKAN TILL FILOSOFISKA FAKULTETEN**
27.X 1836

HUA, Filosofiska fakultetens arkiv

Höglärde och Vidtberömde Herrar,
Decanus och Ledamöter i
Philosophiska Faculteten!

50 Sinnad att hos Amplissimum Consistorium Academicum ansöka nu ledigt anslagna Rese-understöd, får hos den Vidtberömda Philosophiska Faculteten ödmjukast jag anhålla om den, i Hans Kejsrerliga Majestäts Statuter för, ansökandet af nämnde understöd föreskrefne intygan, öfver min lämplighet för vinnande af ändamålet med den reseplan jag valt och hvilken i korrthet är följande:

Öfvertygad om den stora nytta, som tillskyndas vetenskapen och dess